

تحلیل و بررسی عوامل مؤثر در کار آفرینی دانش آموختگان تربیت بدنی کشور

عبدالمهدی نصیرزاده^۱، ابوالفضل فراهانی^۲، مریم وطن دوست^۳

۱. استادیار مدیریت ورزشی، دانشگاه پیام نور*

۲. استاد مدیریت ورزشی، دانشگاه پیام نور

۳. استادیار فیزیولوژی ورزشی، دانشگاه پیام نور

چکیده

موضوع اشتغال به ویژه اشتغال دانش آموختگان دانشگاهی مهم ترین چالش کشور در دهه پیش رو است؛ از این رو، شناسایی و پرورش ویژگی های مربوط به کار آفرینی به خصوص در دانش آموختگان رشته تربیت بدنی از اهمیت ویژه ای برخوردار است. هدف اصلی پژوهش حاضر شناسایی عوامل مؤثر بر کار آفرینی دانش آموختگان تربیت بدنی بود. این پژوهش، توصیفی- تحلیلی و از نوع اکتشافی بود که به صورت میدانی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش شامل دانش آموختگان تربیت بدنی ۱۱ دانشکده تربیت بدنی کشور طی سال های ۸۷-۱۳۸۲ بود که در زمان مطالعه تعداد دانش آموختگان ۴۲۳۵ نفر بود. با توجه به دستور برآورد حجم نمونه، شمار آماری ۲۰۰ نفر به دست آمد. در این پژوهش، برای برآورد اعتبار پرسش نامه از ضریب آلفای کرونباخ که برابر با ۰/۸۸۷ بود، استفاده شد. این پرسش نامه بر پایه عوامل شناسایی شده مؤثر در کار آفرینی دانش آموختگان تربیت بدنی در پیشینه پژوهش و دیدگاه صاحب نظران و کارشناسان فراهم شده است؛ بنابراین، روایی آن خود به خود تأیید می شود. در این پژوهش، با بررسی مطالعات مشابه و استفاده از دیدگاه های صاحب نظران با روش دلفی، عوامل مؤثر در کار آفرینی دانش آموختگان تربیت بدنی در شش بعد روان شناختی، جمعیت شناختی، تحصیلی، مدیریتی، محیطی و صلاحیت های حرفه ای شناسایی شد و با استفاده از روش های آماری تأثیرگذاری این عوامل تأیید شد و در پایان نیز پیشنهادهایی بر اساس تحلیل های انجام شده ارائه گردید.

واژگان کلیدی: کار آفرینی، کار آفرین، دانش آموخته رشته تربیت بدنی

مقدمه

در جهان رقابتی امروز، سازمان‌ها، دانشگاه‌ها و کشورهای موفق هستند که از اطلاعات و دانش بیشتری می‌توانند بهره‌گیرند؛ زیرا، دیگر مواد اولیه، زمین و سایر مواد طبیعی منابع مهم و اساسی به‌شمار نمی‌روند و برخلاف گذشته، ثروتمندترین مردم، افراد دانش‌مدار و کارآفرین هستند که پیشه آن‌ها کارآفرینی است. با نگاهی به روند رشد و توسعه جهانی درمی‌یابیم که با افزایش و گسترش فناوری‌های پیشرفته، نقش و جایگاه کارآفرینان به‌طور فزاینده‌تری بیشتر می‌شود؛ از این‌رو، تضمین و تداوم حیات و بقای جوامع، نیازمند استفاده بهینه از نیروی کار فعال به‌خصوص نیروی نخبه و کارآفرین است. صنعت ورزش از این قاعده مستثنا نیست. ورزش یکی از عوامل بسیار مهم و اساسی در تأمین سلامت و نشاط جامعه است که بر بهره‌وری ملی و در نتیجه بر رونق اقتصادی کشور تأثیر مثبت دارد. در کشور ما، صنعت ورزش در حال تحول و روبه‌توسعه است و همین تحرک می‌تواند زمینه‌های مناسبی را برای فعالیت‌های کارآفرینانه در کنار ورزش میسر سازد (ایمانی، ۱۳۸۴). با توجه به ابعاد گسترده صنعت ورزش می‌توان آن را در زمره سریع‌ترین بخش‌های اصلی اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جهان مطرح کرد. دستاوردها و فرصت‌های شغلی در گستره عظیمی از رویدادهای ورزشی وجود دارند. به‌عبارت‌دیگر، افزایش فرایندهای کارآفرینی در ورزش و رویدادها در حال ایجاد تنوعی از فرصت‌های شغلی جدید است. صنعت ورزش از طریق ایجاد تقاضا برای خدمات و کالاهای ورزشی و ایجاد جذابیت برای اجتماعات زمینه لازم را برای توسعه کارآفرینی فراهم می‌کند و کارآفرینی، از طریق ایجاد و توسعه کسب‌وکار ورزشی در تولید لوازم و تجهیزات ورزشی به پیشرفت ورزش کمک می‌کند. برای توسعه کارآفرینی در بخش ورزش باید عوامل زمینه‌ای مؤثر شناسایی شود و براساس هدف‌های گوناگون کارآفرینی ورزشی، برای ایجاد ساختارها و زمینه‌های مؤثر در توسعه کارآفرینی ورزشی برنامه‌ریزی گردد (تجاری و خدایاری، ۱۳۸۵).

عزیزی (۱۳۸۲) با هدف بررسی زمینه‌های بروز و پرورش کارآفرینی در دانشجویان نشان داد که بین متغیرهایی مانند میزان تحمل، اعتماد به کنترل درونی، نیاز به پیشرفت، مخاطره‌پذیری، خلاقیت و نوآوری و نیز استقلال‌طلبی با کارآفرینی رابطه معناداری وجود دارد. یافته‌های پژوهش جعفرزاده (۱۳۸۴) نشان داد که ویژگی‌های روان‌شناختی و توانایی‌های مدیریتی دانش‌آموختگان نقش بسزایی در کارآفرینی آنان ایفا می‌کند. با توجه به یافته‌های پژوهش جعفرزاده ضرورت دارد که در دوره‌های دانشگاهی علاوه بر برنامه‌های درسی پایه، تخصصی و اختصاصی، دروس اختیاری نیز در حوزه کارآفرینی در راستای تقویت عوامل یادشده به‌ویژه در مهارت‌های مدیریتی و تلفیق در برنامه درسی طراحی و اجرا شود. به عقیده ایمانی (۱۳۸۴)، بین دارا بودن آموزش‌های رسمی دانشگاهی و ویژگی‌های کارآفرینی از جمله مهارت‌های فردی، انگیزه فردی، خطرپذیری، نیاز به پیشرفت و

خلاقیت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. تجاری و خدایاری (۱۳۸۵) با مقایسه میزان آمادگی کارآفرینی دانشجویان دختر و پسر رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی در حوزه ورزش به این نتیجه رسیدند که ۵۰ درصد از آزمودنی‌ها آمادگی خود را برای آغاز کار در پنج سال آینده زیاد اعلام کردند و همچنین، دانشجویان معتقدند که از دانش و مهارت متوسطی برخوردار هستند و برای کارآفرین شدن در ورزش باید بسیار بیشتر از آموخته‌های خود بیاموزند. شریفیان (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان «طراحی الگوی فرایندی انگیزه کارآفرینی دانشجویان تربیت بدنی» تأثیر چندگانه متغیرهای ویژگی‌های فردی کارآفرینانه، عملکرد و خودپنداره تحصیلی، آگاهی و استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات، صلاحیت‌های حرفه‌ای و فرهنگ سازمانی را بر انگیزه کارآفرینی دانشجویان تربیت بدنی بررسی کرد. نتایج پژوهش وی نشان داد که از بین عوامل یادشده، عامل صلاحیت‌های حرفه‌ای بیشترین تأثیر را بر انگیزه کارآفرینی داشته و عامل فرهنگ سازمانی کمترین تأثیر را دارد. مندعلیزاده و هنری (۱۳۸۹) معتقد است که مهم‌ترین موانع اثرگذار بر کارآفرینی ورزشی، کارآمد نبودن و تغییر چندباره مدیریت ورزش کشور، فقدان نظام شایسته‌سالاری در تعیین مدیران ورزشی، تعدد سیاست‌ها و تعارض بین آن‌ها در مدیریت ورزش کشور، ناکارآمدی روش‌های سنتی مدیریتی در ورزش کشور و فقدان نگرش مدیریت ورزش کشور به کارآفرینی است. برادلی، ویکلاند و وشفرد^۱ (۲۰۱۱) کارآفرینی را یکی از مؤلفه‌های رشد همه سازمان‌ها مطرح کردند. به باور آنگر، راج، فرس و راسنباچ^۲ (۲۰۱۱)، برای تحقق کارآفرینی سازمانی باید توجه بیشتری به یادگیری سازمانی، کسب دانش و انتقال دانش کرد. لی، وانگ، فو و آگین^۳ (۲۰۱۱) معتقدند که عوامل محیطی و فردی بر میزان کارآفرینی مدیران تأثیرگذارند. آن‌ها فقدان محیط کار مطلوب، فقدان انگیزه و هدف را از موانع کارآفرینی مطرح کردند. اکلو-اباراو، مینیشی-ماجانجا، کولته، ایکوجا-اودونگو^۴ (۲۰۰۸) در مطالعه کسب‌وکارهای کوچک در کشور اوگاندا دریافتند یکی از علل عقب‌ماندگی و پیشرفت نکردن این کسب‌وکارها، مهارت‌نداشتن افراد در استفاده از فناوری‌های جدید است. آیدیس و ون پراگ^۵ (۲۰۰۷) معتقدند که مطالعات موجود نشان‌دهنده ارتباط مثبت بین عملکرد کارآفرینان و سوابق کاری آن‌ها در گذشته و سوابق تحصیلی آن‌ها هستند. به عبارت دیگر، افراد با سابقه تحصیلی بالاتر و افرادی که در گذشته سابقه فعالیت در کسب‌وکاری داشته‌اند، نسبت به کارآفرینانی که دارای سطوح پایین‌تر تحصیلی و تجربه کاری بوده‌اند، دارای عملکرد بالاتری

-
1. Bradley, Wiklund & Shepherd
  2. Unger, Rauch, Frese & Rosenbusch
  3. Lee, Wong, Foo & Aegean
  4. Okello-Obura, Minishi-Majanja, Cloete, & Ikoja-Odongo
  5. Aidis & Van Praag

هستند. به باور بورگس^۱ (۲۰۰۷)، برای اینکه دانشجویان در آینده بتوانند در حوزه فعالیت‌های ورزشی دست به کارآفرینی زنند و کسب‌وکار خلاقانه‌ای را شروع و اداره کنند، نیازمند افزایش آگاهی‌ها و مهارت‌های خود در چندین حوزه مختلف هستند که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از: آگاهی از فرایندهای کارآفرینی مهارت‌های ارتباطی و بین‌فردی، مهارت‌های دیجیتالی، دانش اقتصادی، امور مالی، توسعه حرفه‌ای، مدیریت مالی، مدیریت منابع انسانی، مدیریت اطلاعات، مدیریت بازاریابی، مدیریت عملیات، مدیریت خطر و مدیریت راهبردی. کالوم بایر و ماسلت^۲ (۲۰۰۸) بر این عقیده هستند که سوابق خانوادگی افراد می‌تواند بر خوداشتغالی آن‌ها تأثیر گذارد؛ به گونه‌ای که بچه‌هایی که پدر یا مادرهای خوداشتغال دارند، علاقه بیشتری به خوداشتغالی دارند. وین‌ست و فارلو^۳ (۲۰۰۸) به بررسی تأثیر آموزش‌های کارآفرینی بر راه‌اندازی کسب‌وکار توسط دانشجویان پرداختند. یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان داد دوره‌هایی که بتوانند تجارب متنوعی برای دانشجویان فراهم آورند، دانشجویان آن دوره‌ها را مثبت ارزیابی کردند و در خلق کسب‌وکارهای واقعی مؤثر هستند. راتن^۴ (۲۰۱۰) بیان کرد نوآوری، بخشی ضروری از کارآفرینی است و سازمان‌های کارآفرین نوآوری را برای رقابت در بازارهای جهانی به کار می‌برند. اسپوارز و هانتز^۵ (۲۰۰۸) بیان کردند نوآوری در ورزش می‌تواند از طریق تیم‌ها، سازمان‌ها و بازیکنان ورزشی پدیدار شود. مد لباس و انواع لباس‌هایی که ورزشکاران می‌پوشند و تجهیزات و فناوری‌هایی که منجر به توسعه ورزش‌های جدید شده‌اند، از جمله نوآوری‌های جدیدی هستند که در دهه گذشته در عرصه ورزش روی داده‌اند (الیور، ۲۰۰۶؛ ترن، ۲۰۰۸؛ راتن، ۲۰۱۰). راتن (۲۰۱۰) معتقد است که کارآفرینی در ورزش اهمیت بسیار زیادی دارد؛ زیرا، کارآفرینی در این زمینه می‌تواند انجام فعالیت‌های نوآورانه را تشویق کند و موجب تغییرات اجتماعی شود و همچنین، کارآفرینی ورزش می‌تواند به توسعه سازمان‌های ورزشی و افزایش تعداد تولیدات و خدمات جدید و اختراعات کمک کند.

امروزه، اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی یکی از مشکلات اصلی آموزش عالی در کشور است؛ بنابراین، شناسایی عوامل مرتبط با این مشکل می‌تواند در زمینه‌های اشتغال دانش‌آموختگان مؤثر باشد. هم‌اکنون بیش از سه میلیون نفر (طبق گزارش مرکز آمار ایران سال ۱۳۸۸) بیکار، جویای کار هستند که سهم قابل‌توجهی از آنان را دانش‌آموختگان دانشگاهی تشکیل می‌دهند. بنابر گزارش معاون وزیر کار و امور اجتماعی، نرخ بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی کشور در سال ۱۳۹۰ دو

-
1. Borgese
  2. Colmpayer Maslet
  3. Vincett and Farlow
  4. Vanessa Ratten
  5. Schwarz and Hunter

برابر بیکاران عادی است. عوامل مؤثر در کارآفرینی می‌تواند به میزان اشتغال، افزایش بهره‌وری و قابلیت تولید دانش‌آموختگان کمک کند و از میزان بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی بکاهد؛ بنابراین، پس از مطالعات اولیه و آشنایی با ادبیات موضوع، بررسی نسبتاً جامع ادبیات پژوهش و راهنمایی‌های صاحب نظران این حوزه از جمله اساتید مشاور و راهنما، شش دسته عامل به‌عنوان مفروض‌های پژوهش مدنظر قرار گرفتند. لازم است نقش عوامل بالقوه‌ای مانند ۱- ویژگی‌های تحصیلی (خودپنداره و عملکرد تحصیلی، محتوای برنامه‌های درسی دوره تحصیلی، تعامل با استادان در دوران تحصیل و غیره)؛ ۲- ویژگی‌های مدیریتی (تأمین سرمایه لازم برای راه‌اندازی کسب‌وکار، اقدامات و فعالیت‌های توسعه‌ای خلاق و غیره)؛ ۳- ویژگی‌های محیطی (فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، دولتی و غیره)؛ ۴- ویژگی‌های جمعیت‌شناختی (تجربه، سرمشق، تحصیلات والدین، تجربیات شغلی والدین، محیط رشد و غیره)؛ ۵- ویژگی‌های روان‌شناختی/شخصیتی/فردی (خطرپذیری، نیاز به موفقیت، پذیرش ابهام، موضع کنترل درونی و غیره)؛ ۶- صلاحیت‌های حرفه‌ای ورزشی (عناوین قهرمانی، مدارک داوری و مربیگری و غیره) و نقش هر یک از این مؤلفه‌ها در پیش‌بینی میزان کارآفرینی دانش‌آموختگان دانشکده‌های تربیت‌بدنی مشخص شود.

بیشتر کشورهای دنیا با مسائل و مشکلات اشتغال درگیر هستند؛ اما تعدد عوامل مشکل‌آفرین و ناشناخته‌بودن برخی از آن‌ها موجب پیچیده‌تر شدن موضوع شده است. در چند سال اخیر، معضل بیکاری مهم‌ترین چالشی بوده که دولت‌مردان جمهوری اسلامی ایران درصدد مقابله علمی با آن بوده و هستند؛ چالشی که به اعتقاد بسیاری از کارشناسان اشتغال کشور اگر حل نشود می‌تواند در دهه ۹۰ تبدیل به بحران شود. پیامدهای بی‌واسطه این بحران، گسترش فقر و افزایش دیگر آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی است که طبیعی است ثبات و انسجام اجتماعی را به‌خطر می‌اندازد. مسئله بیکاری با توجه به تبعات آن در ناهنجاری‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برای همه آحاد جمعیت کشور آزاردهنده و برای اقتصاد کشور بازدارنده است؛ با این وجود، بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها از حساسیت و اهمیت بیشتری برخوردار است. این اهمیت از یک سو به دلیل سرمایه‌گذاری انجام‌شده برای تربیت نیروی انسانی ماهر در کشور و بدون استفاده‌ماندن آن در فعالیت‌های اقتصادی و واردکردن خسارت به اقتصاد ملی و از سوی دیگر، فراهم‌نبودن زمینه برای واگذارکردن نقش‌های اجتماعی به افراد فرهیخته برای دستیابی به اهداف توسعه کشور است. با وجود وضعیت نگران‌کننده بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی در کشور، ورزش جایگاه مناسب و متنوعی برای ایجاد اشتغال و ایجاد فرصت‌های جدید فعالیت‌های اقتصادی دارد که با شناخت زمینه‌های کاری در آن می‌توان فرصت‌های جدیدی به جوانان و جامعه معرفی کرد تا از آن برای پیشرفت و توسعه اقتصادی اجتماعی بهره‌گیرند. با وجود انجام مطالعات زیاد در زمینه اشتغال، پژوهش‌های بسیار

محدودی در مورد وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی به‌ویژه در حوزه تربیت‌بدنی و ورزش انجام شده‌اند. افزون‌براین، برای کاهش میزان بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی، قبل از هرچیز باید عواملی که سبب جلوگیری از این معضل می‌شوند، شناسایی شود؛ بنابراین، با توجه به موارد بیان‌شده اگر بخواهیم بحث کارآفرینی به‌ویژه کارآفرینی ورزشی را در کشور جدی بگیریم، باید نظام آموزشی ما به‌سویی هدایت شود که دانش‌آموختگان ویژگی‌های کارآفرینی داشته باشند؛ از این‌رو، پژوهش حاضر درصدد پاسخ‌گویی به این سؤال است: عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی کشور کدام هستند؟

روش‌شناسی پژوهش

روش این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی است که به روش میدانی و با استفاده از روش پرسش‌نامه انجام شده است. برای طراحی پرسش‌نامه پژوهش، ابتدا با بررسی کتابخانه‌ای، پیشینه پژوهش، نظرسنجی از کارآفرینان نخبه در حوزه ورزش و استفاده از نظرهای اساتید راهنما و مشاور رساله، عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان دانشکده‌های تربیت‌بدنی کشور شناسایی شدند. سپس، برای تکمیل این عوامل، پرسش‌نامه‌ای براساس مفهوم پایه‌ای دلفی طراحی شد و بین کارشناسان، کارآفرینان نخبه و اساتید محترم مدیریت ورزشی که در حوزه کارآفرینی صاحب‌نظر بودند، توزیع گردید. سرانجام با بررسی دیدگاه‌های کارشناسان و صاحب‌نظران، عوامل اولیه مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی همان‌طور که در جدول شماره دو آمده است، به‌دست آمد که مبنای تهیه پرسش‌نامه پژوهش قرار گرفت. براساس این جدول، فرضیه‌های پژوهشی چنین است:

- فرضیه ۱-۱: آیا عوامل تحصیلی بر کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی مؤثر هستند؟
- فرضیه ۱-۲: آیا عوامل مدیریتی بر کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی مؤثر هستند؟
- فرضیه ۱-۳: آیا عوامل محیطی بر کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی مؤثر هستند؟
- فرضیه ۱-۴: آیا عوامل جمعیت‌شناختی بر کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی مؤثر هستند؟
- فرضیه ۱-۵: آیا عوامل روان‌شناختی بر کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی مؤثر هستند؟
- فرضیه ۱-۶: آیا عوامل صلاحیت‌های حرفه‌ای ورزشی بر کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی مؤثر هستند؟
- فرضیه ۲: آیا میزان تأثیرشش دسته از عوامل مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی یکسان است؟

ابزار گردآوری داده‌ها و روایی^۱ و پایایی^۲ آن: داده‌های موردنیاز برای آزمون فرضیه‌های پژوهشی با پرسش‌نامه گردآوری شد. این پرسش‌نامه دارای شش قسمت و ۵۳ پرسش درباره تأثیر عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی بود. پرسش‌نامه یادشده برپایه عوامل شناسایی‌شده مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی در پیشینه پژوهش و دیدگاه صاحب‌نظران و کارشناسان فراهم شده است؛ بنابراین، روایی آن خودبه‌خود تأیید می‌شود. برای محاسبه ضریب پایایی شیوه‌های مختلفی به کار برده می‌شود که از آن جمله می‌توان به روش آلفای کرونباخ به کمک نرم‌افزار اس.پی.اس.اس^۳ اشاره کرد که مقدار هرچه به ۱۰۰ درصد نزدیک‌تر باشد، بیانگر قابلیت اعتماد بیشتر پرسش‌نامه است. در این پژوهش، برای تخمین پایایی پرسش‌نامه از این آزمون استفاده شد که باتوجه به ضریب ۰/۸۷۸، پایایی آن تأیید می‌شود.

جدول ۱- توزیع نمونه‌ها برحسب جنسیت و دانشگاه

ردیف	نام دانشگاه	جنسیت	تعداد	مجموع
۱	اصفهان	پسر / مرد	۲۰	۳۰
		دختر / زن	۱۰	
۲	الزهراء	پسر / مرد	۰	۱۰
		دختر / زن	۱۰	
۳	تربیت معلم تهران	پسر / مرد	۱۰	۲۰
		دختر / زن	۱۰	
۴	تهران	پسر / مرد	۲۵	۴۰
		دختر / زن	۱۵	
۵	رازی کرمانشاه	پسر / مرد	۱۰	۱۵
		دختر / زن	۵	
۶	شهید باهنر کرمان	پسر / مرد	۱۳	۱۵
		دختر / زن	۲	
۷	شهید چمران اهواز	پسر / مرد	۸	۱۰
		دختر / زن	۲	
۸	شهید رجایی	پسر / مرد	۸	۱۵
		دختر / زن	۷	

1. Validity
2. Reliability
3. SPSS

ادامه جدول ۱- توزیع نمونه ها بر حسب جنسیت و دانشگاه

ردیف	نام دانشگاه	جنسیت	تعداد	مجموع
۹	فردوسی مشهد	پسر / مرد	۱۲	۱۵
		دختر / زن	۳	
۱۰	گیلان	پسر / مرد	۱۴	۲۰
		دختر / زن	۶	
۱۱	مازندران	پسر / مرد	۸	۱۰
		دختر / زن	۲	
۱۲	مجموع	پسر / مرد	۱۲۸	۲۰۰
		دختر / زن	۷۲	

جامعه آماری پژوهش شامل دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی ۱۱ دانشکده تربیت‌بدنی کشور در سال‌های ۱۳۸۲-۸۷ بود که در زمان مطالعه تعداد آن‌ها ۴۲۳۵ نفر بود. برای تعیین حجم نمونه از فرمول زیر استفاده شد:

$$n = \frac{N \times z_{\alpha/2}^2 \times \delta^2}{\epsilon^2(N-1) + z_{\alpha/2}^2 \times \delta^2} \rightarrow n = \frac{4235 \times (1/96)^2 \times 0/369^2}{0/05^2(4235) + (1/96)^2 \times 0/369^2} = 200$$

باتوجه به دستور برآورد حجم نمونه، شمار آماری ۲۰۰ نفر به‌دست آمد و ۲۰۰ پرسش‌نامه به‌طور تصادفی طبقه‌ای بین دانش‌آموختگان توزیع شد.

جدول ۲- جدول اولیه عوامل مؤثر در کار آفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی

مؤلفه‌های اصلی	مؤلفه‌های فرعی
عوامل تحصیلی	مؤلفه ۱: داشتن آموزش‌های مرتبط پیرامون خلاقیت و نوآوری
	مؤلفه ۲: متناسب بودن برنامه‌های آموزشی دوره تحصیلی با نیازهای بازار کار و جامعه
	مؤلفه ۳: ارائه دروس پیرامون راه‌اندازی و مدیریت کسب و کار در ورزش
	مؤلفه ۴: داشتن آموزش‌های مرتبط با بازاریابی
	مؤلفه ۵: داشتن تحصیلات مرتبط هنگام ورود به رشته تربیت‌بدنی
	مؤلفه ۶: داشتن آموزش‌های مرتبط با شیوه‌های تأمین منابع مالی در ورزش
	مؤلفه ۷: افزایش گرایش‌های تربیت‌بدنی در مقاطع تحصیلی
عوامل روان‌شناختی	مؤلفه ۸: نیاز موفقیت
	مؤلفه ۹: ریسک‌پذیری

ادامه جدول ۲- جدول اولیة عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی

مؤلفه‌های اصلی	مؤلفه‌های فرعی
عوامل روان‌شناختی	مؤلفه ۱۰: پذیرش ابهام
	مؤلفه ۱۱: خوداتکابی
	مؤلفه ۱۲: مسئولیت‌پذیری
	مؤلفه ۱۳: امانت‌داری و صداقت
	مؤلفه ۱۴: تحمل شکست و اراده برای شروع دوباره
	مؤلفه ۱۵: نیاز به استقلال و آزادی عمل
	مؤلفه ۱۶: انتخاب همکاران شایسته و تحصیل‌کرده
	مؤلفه ۱۷: ارائه بهترین خدمات به مشتریان
	مؤلفه ۱۸: مهارت‌های تجزیه و تحلیل مسائل
	مؤلفه ۱۹: توجه مسئولان به جایگاه ورزش به عنوان یک پتانسیل قوی برای اشتغال
عوامل مدیریتی	مؤلفه ۲۰: مهارت‌های حل و فصل تعارضات و اختلافات
	مؤلفه ۲۱: مهارت‌های انگیزشی
	مؤلفه ۲۲: مهارت‌های ارتباطی و هماهنگی
	مؤلفه ۲۳: زدودن موانع موجود در بازاریابی و برنامه‌ریزی برای مواجهه با رقابت
	مؤلفه ۲۴: مهارت مدیریت زمان
	مؤلفه ۲۵: طراحی نظام جامع شناسایی، جذب و نگهداری نیروهای متخصص ورزش کشور
	مؤلفه ۲۶: کاهش تعداد شاغلین چندپیشه در ورزش
	مؤلفه ۲۷: برنامه‌ریزی صحیح و دقیق و علمی برای توسعه اشتغال ورزشی در کشور
	مؤلفه ۲۸: مهارت‌های تولیدی و فنی
	مؤلفه ۲۹: تجربیات کاری والدین
عوامل جمعیت‌شناختی	مؤلفه ۳۰: تحصیلات والدین
	مؤلفه ۳۱: محیط مناسب در فرآیند رشد شخصیتی
	مؤلفه ۳۲: سن فرد در آغاز فعالیت (تجاری / خدماتی)
	مؤلفه ۳۳: تجربه قبلی شغل کارآفرین
	مؤلفه ۳۴: شرایط کودکی
	مؤلفه ۳۵: تحصیلات همسر
	مؤلفه ۳۷: تحصیلات فرد کارآفرین
	مؤلفه ۳۸: وضعیت تأهل
	مؤلفه ۳۹: تعداد فرزندان
	مؤلفه ۴۰: امکانات مالی خانواده
مؤلفه ۴۱: آشنایی اعضاء هیأت علمی دانشکده‌ها با فرآیند کسب و کار در ورزش	

ادامه جدول ۲- جدول اولیة عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش آموختگان تربیت بدنی

مؤلفه‌های اصلی	مؤلفه‌های فرعی
عوامل محیطی	مؤلفه ۴۲: عوامل مذهبی
	مؤلفه ۴۳: عوامل فرهنگی
	مؤلفه ۴۴: با ثبات شدن سیاست‌گذاری دولت و مجلس در امور مربوط به ورزش
	مؤلفه ۴۵: برگزاری رویدادهای بین‌المللی در کشور
	مؤلفه ۴۶: سیاست‌ها و حمایت‌های دولت از کارآفرینان در ورزش
	مؤلفه ۴۷: نرخ بیکاری
	مؤلفه ۴۸: تسهیلات بانکی
	مؤلفه ۴۹: توسعه بخش خصوصی در ورزش
	مؤلفه ۵۰: منابع طبیعی
	مؤلفه ۵۱: افزایش سرانه ورزشی کشور
عوامل صلاحیت‌های حرفه‌ای	مؤلفه ۵۲: مهارت‌های نوشتاری و گفتاری
	مؤلفه ۵۳: عناوین قهرمانی
	مؤلفه ۵۴: کارت‌های مربیگری و داوری

جدول ۳- ویژگی‌های دموگرافیک جمعیت شناختی نمونه

ردیف	نام متغیر	زیرشاخه های متغیر	تعداد	درصد
۱	جنسیت	مرد	۱۲۸	۶۳
		زن	۷۲	۳۷
۲	وضعیت تاهل	مجرد	۲۵	۱۲/۵
		متاهل	۱۷۵	۸۷/۵
۳	رشته دبیرستان	علوم انسانی	۹۰	۴۵
		علوم تجربی	۴۵	۲۲/۵
		ریاضی فیزیک	۵۵	۲۷/۵
۴	دانشجو / شاغل	فنی و حرفه ای	۱۰	۵
		صرفا شاغل	۱۵۷	۷۸/۵
۵	وضعیت دوره تحصیلی	دانشجو تحصیلات تکمیلی و شاغل	۴۳	۲۷/۵
		روزانه	۱۳۷	۶۸/۵
۶	تجربه راه اندازی یک کسب و کار	شبانه	۶۳	۳۱/۵
		بلی خیر	۹۲	۴۶
۷	داشتن درس کارآفرینی	بلی	۸	۴
		خیر	۱۹۲	۹۶

نتایج

در این بخش، داده‌های گردآوری شده از دیدگاه آمار توصیفی و سپس، با آزمون‌های آماری بررسی شدند. بررسی‌های آماری با روش‌های آزمون فرض آماری و تحلیل واریانس انجام شد. برای بررسی فرضیه‌های ۱-۱ تا ۱-۶ آزمون فرض آماری به کار رفت که یافته‌های آن در جدول شماره دو آمده است و همان‌طور که مشاهده می‌شود، نشان دهنده درستی همه فرضیه‌ها است؛ یعنی هر کدام از شش دسته از عوامل تحصیلی، روان‌شناختی، مدیریتی، جمعیت‌شناسی، محیطی و صلاحیت‌های حرفه‌ای ورزشی، در کار آفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی مؤثرند.

جدول ۴- یافته‌های به دست آمده از بررسی فرضیه‌های ۱-۱ تا ۱-۶

فرضیه	آماره آزمون	سطح معناداری	تصمیم‌گیری
۱-۱	۴/۶۲۸	۰/۰۰۱	درستی فرضیه
۲-۱	۲/۲۴۰	۰/۰۲۵	درستی فرضیه
۳-۱	۲/۴۷۰	۰/۰۱۵	درستی فرضیه
۴-۱	۲/۴۵	۰/۰۰۱	درستی فرضیه
۵-۱	۸/۶۹۴	۰/۰۰۱	درستی فرضیه
۶-۱	۹/۶۰۲	۰/۰۰۱	درستی فرضیه

اینک این سؤال مطرح می‌شود که آیا تأثیر این شش دسته از عوامل یکسان است؟ برای پاسخ به این سؤال، فرضیه دو باید آزموده شود. برای آزمون این فرضیه، روش‌های آماری تحلیل واریانس^۱ به کار برده شد. یافته‌های این آزمون در جدول شماره سه آمده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، تفاوت میان میزان تأثیر پنج دسته از عوامل معنادار است؛ یعنی تأثیر این شش دسته از عوامل بر کار آفرینی دانش‌آموختگان یکسان نیست.

جدول ۵- یافته‌های بررسی فرضیه دو

گروه عامل‌ها	آماره آزمون (F)	درجه آزادی	سطح معناداری
تحصیلی	۲۵/۷۱۶	۴	۰/۰۰۱
روان‌شناختی			
مدیریتی			
جمعیت‌شناختی			
محیطی			
صلاحیت‌های حرفه‌ای ورزشی			

1. ANOVA

همان‌طور که در بخش ابزار گردآوری داده‌های پژوهش ذکر شد، جدول اولیۀ سلسلۀ عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان با استفاده از نظر کارشناسان، استادان و کارآفرینان ورزشی در شش بعد و ۵۳ مؤلفه تنظیم شد. در این بخش، با استفاده از آزمون یک‌طرفۀ تی-استیودنت^۱، میزان تأثیرگذاری هریک از این ۵۳ مؤلفه بررسی می‌شود. سپس، با استفاده از آزمون رتبه‌بندی فریدمن^۲ میزان تأثیر عوامل مؤثر مشخص می‌شود و درخت نهایی سلسله‌مراتب عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت بدنی ترسیم می‌گردد.

همان‌طور که نتایج حاصل از بررسی جدول شماره چهار نشان می‌دهد، از ۵۴ مؤلفه در نظر گرفته شده فقط ۴۰ مؤلفه در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت بدنی مؤثرند؛ بنابراین، با حذف مؤلفه‌های بی‌اثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت بدنی، آزمون رتبه‌ای فریدمن درخت نهایی سلسله‌مراتب عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت بدنی سراسر کشور به شکل نمودار تغییر می‌یابد. همچنین، یافته‌های آزمون فریدمن در زمینه عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت بدنی حاکی از این است که عوامل صلاحیت‌های حرفه‌ای بیشترین تأثیر و عوامل مدیریتی کمترین تأثیر را دارند.

جدول ۶- میانگین رتبه‌ها در آزمون فریدمن (عوامل مؤثر در کارآفرینی)

میانگین رتبه	عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت بدنی
۴/۹۸	عوامل صلاحیت‌های حرفه‌ای
۴/۹۵	عوامل روان‌شناختی
۴/۷۵	عوامل تحصیلی
۴/۲۲	عوامل جمعیت‌شناختی
۴/۰۱	عوامل محیطی
۳/۹۵	عوامل مدیریتی

1. T-Student
2. Friedman Test

جدول ۷- نتایج حاصل از بررسی میزان تأثیرگذاری مؤلفه‌های مؤثر در کار آفرینی دانش‌آموختگان

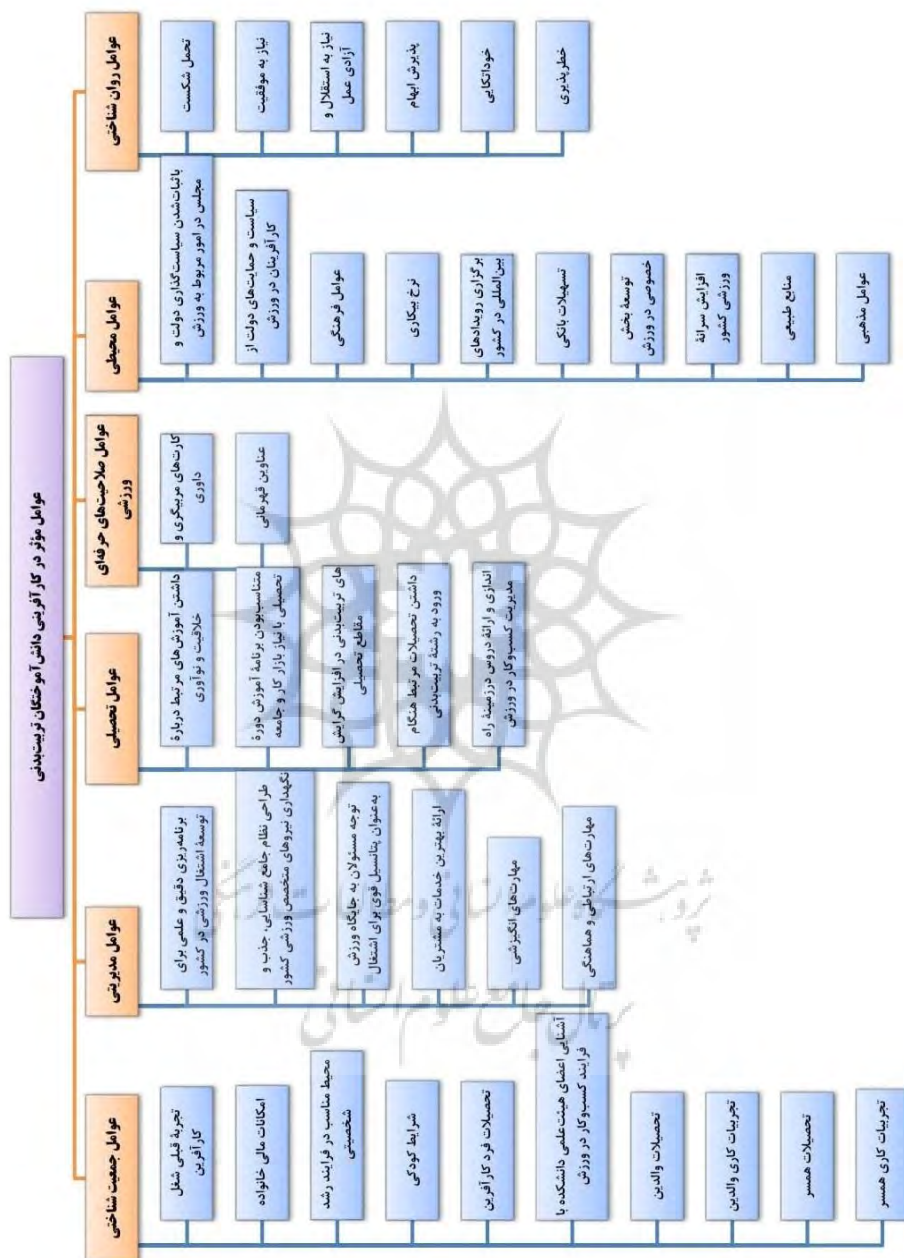
تربیت‌بدنی

شماره مؤلفه	آماره آزمون	سطح معناداری	تصمیم‌گیری
مؤلفه ۱	۴/۹۸۹	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۲	۴/۴۰۷	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۳	۳/۹۲۳	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۴	-۰/۸۶۳	۰/۳۹	اثربخش نبودن مؤلفه
مؤلفه ۵	۳/۵۹۶	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۶	۰/۴۰۲	۰/۶۸۹	اثربخش نبودن مؤلفه
مؤلفه ۷	۳/۷۱	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۸	۵/۶۲۵	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۹	۴/۴۴۳	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۱۰	۷/۱۷	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۱۱	۴/۹۷	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۱۲	۰/۴۰۵	۰/۶۹۷	اثربخش نبودن مؤلفه
مؤلفه ۱۳	-۰/۸۶۳	۰/۳۹	اثربخش نبودن مؤلفه
مؤلفه ۱۴	۶/۰۲۹	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۱۵	۱۲/۱۵۳	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۱۶	۱/۱۹	۰/۲۳۶	اثربخش نبودن مؤلفه
مؤلفه ۱۷	۷/۳۷	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۱۸	۱/۶۵	۰/۰۹۵	اثربخش نبودن مؤلفه
مؤلفه ۱۹	۳/۳۸۴	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۲۰	۱/۶۵	۰/۰۹۵	اثربخش نبودن مؤلفه
مؤلفه ۲۱	۷/۳۸	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۲۲	۱۲/۱۵۶	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۲۳	۲/۶۳	۰/۰۹۵	اثربخش نبودن مؤلفه
مؤلفه ۲۴	۱/۶۴	۰/۲۶۴	اثربخش نبودن مؤلفه
مؤلفه ۲۵	۷/۳۹	۰/۰۰۱	اثربخش نبودن مؤلفه
مؤلفه ۲۶	۱/۷۴	۰/۲۷۰	اثربخش نبودن مؤلفه
مؤلفه ۲۷	۷/۱۴	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۲۸	-۰/۸۶۳	۰/۳۴	اثربخش نبودن مؤلفه
مؤلفه ۲۹	۷/۱۸	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۳۰	۶/۲۹۵	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۳۱	۱۱/۸۹۵	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه

ادامه جدول ۷- نتایج حاصل از بررسی میزان تأثیرگذاری مؤلفه‌های مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان

تربیت بدنی

شماره مؤلفه	آماره آزمون	سطح معناداری	تصمیم‌گیری
مؤلفه ۳۲	۱/۱۸	۰/۲۳۶	اثربخش نبودن مؤلفه
مؤلفه ۳۳	۶/۱۳۰	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۳۴	۸/۸۳	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۳۵	۵/۰۳۵	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۳۶	-۲/۴۵۷	۰/۰۱۵	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۳۷	۸/۴۷۸	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۳۸	۱/۱۹	۰/۲۴۶	اثربخش نبودن مؤلفه
مؤلفه ۳۹	۳/۱۹۷	۰/۰۰۲	اثربخش نبودن مؤلفه
مؤلفه ۴۰	۱/۱۸۷	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۴۱	۴/۷۹	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۴۲	-۲/۴۵	۰/۰۱۵	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۴۳	۲/۸۵	۰/۰۴۲	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۴۴	۵/۵۹۸	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۴۵	۵/۵۴	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۴۶	۳/۱۱۸	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۴۷	۴/۱۹	۰/۰۰۲	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۴۸	۵/۶۵	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۴۹	۴/۴۳۲	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۵۰	۱۲/۲۷	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۵۱	۳/۲۸	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه
مؤلفه ۵۲	۱/۱۸۷	۰/۲۴۶	اثربخش نبودن مؤلفه
مؤلفه ۵۳	۴/۳۲۴	۰/۰۰۱	اثربخش بودن مؤلفه

شکل ۱- درخت نهایی سلسله‌مراتب عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش آموختگان تربیت‌بدنی

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی به ترتیب اولویت در شش دسته کلی صلاحیت‌های حرفه‌ای، روان‌شناختی، تحصیلی، جمعیت‌شناختی، محیطی و عوامل مدیریتی قرار می‌گیرند.

در عوامل روان‌شناختی، نیاز به موفقیت، تحمل شکست، نیاز به استقلال، پذیرش ابهام، خطرپذیری، و خوداتکایی به‌عنوان عوامل تأثیرگذار بر کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی مطرح شدند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های عزیزی (۱۳۸۲)، جعفرزاده (۱۳۸۴) و شرفیان (۱۳۸۸) هم‌خوانی دارد. در این پژوهش، عوامل صلاحیت‌های حرفه‌ای به‌عنوان مؤثرترین عوامل نسبت به سایر عوامل معرفی شدند که با یافته‌های مطالعه جعفرزاده (۱۳۸۴) همسو نیست. به نظر می‌رسد این اختلاف بیشتر به دلیل ماهیت رشته تحصیلی تربیت‌بدنی است؛ زیرا، دانشجویان این رشته تحصیلی بیش از نیمی از دروس خود را به‌صورت عملی می‌گذرانند و ماهیت تربیت‌بدنی بر فعالیت جسمانی استوار است.

در عوامل محیطی، اثبات‌شدن سیاست‌گذاری دولت و مجلس در امور مربوط به ورزش، سیاست‌ها و حمایت‌های دولت از کارآفرینان، عوامل فرهنگی، نرخ بیکاری برگزارای رویدادهای بین‌المللی در کشور، تسهیلات بانکی، توسعه بخش خصوصی در ورزش و غیره، به‌عنوان عوامل تأثیرگذار بر کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی بیان شدند. این یافته‌ها با نتایج مطالعات جعفرزاده (۱۳۸۴)، شرفیان (۱۳۸۸) و لی و همکاران (۲۰۱۱) کاملاً هم‌خوانی دارد؛ اما با یافته‌های پژوهش توماس همسو نیست؛ بنابراین، پیشنهاد توجه به فرهنگ‌سازی در زمینه تغییر رویکرد دانشجویان از کاربایی به کارآفرینی الزامی به نظر می‌رسد؛ به‌صورتی که با روشن‌شدن ذهن دانشجویان از وضعیت استخدام در بخش عمومی و ظرفیت محدود این بخش برای جذب دانش‌آموختگان دانشگاهی، توجه به اهمیت بحث کارآفرینی برای آن‌ها روشن می‌شود. هنگامی که این رویکرد در ذهن دانشجویان شکل گیرد، مطالبات دانشجوی، دانشگاه و استادان نیز متفاوت می‌شود؛ به‌گونه‌ای که دانشجو دیگر فقط به دنبال گذراندن مجموعه‌ای از دروس و کسب مدرک نیست؛ بلکه به دنبال یادگیری و افزایش مهارت‌ها و توانمندی‌های خود است تا از این رهگذر بتواند در بحث اشتغال کارآفرینانه در آینده فرصت بیشتری برای خود مهیا سازد. همچنین، پرداخت تسهیلات و وام‌های دانشجویی برای دانشجویانی که دارای ایده‌هایی در حوزه کارآفرینی هستند می‌تواند در به‌حرکت‌درآوردن دانشجویان مؤثر باشد؛ زیرا، یافته‌های پژوهش شرفیان (۱۳۸۸) نشان داد دانشجویان تربیت‌بدنی والدین با درآمد بالا ندارند که بتوانند از آن‌ها حمایت کنند. در عوامل صلاحیت‌های حرفه‌ای ورزشی، کارت‌های مربیگری و داوری و عناوینی قهرمانی به‌عنوان عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی مطرح شدند. این یافته‌ها تنها با یافته‌های مطالعه شرفیان (۱۳۸۸) هم‌خوانی دارد و با

یافته‌های مطالعات سایر پژوهشگران همسو نیست؛ بنابراین، پیشنهاد برگزاری دوره‌های مربیگری و داوری و سایر دوره‌های مرتبط می‌تواند به توانمندکردن دانش‌آموختگان برای روی‌آوری به کارآفرینی منجر شود. نتایج پژوهش شرفیان (۱۳۸۸) نشان داد که میزان برگزاری این دوره‌ها پاسخ‌گوی مطالبات دانشجویان نیست. این موضوع به‌ویژه در دانشکده‌های تربیت‌بدنی غیر از شهر تهران خود را نشان می‌دهد؛ بنابراین، برنامه‌ریزی درخصوص برگزاری این چنین دوره‌هایی می‌تواند به رونق‌بخشی کارآفرینی کمک کند. با توجه به اینکه یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از نقش بسیار زیاد عوامل صلاحیت‌های حرفه‌ای در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی است و برای بالابردن این ویژگی گذراندن واحدهای درسی کارآموزی و پروژه پایانی در نظر گرفته شده است، متأسفانه شاهد کم‌اهمیت جلوه‌دادن این واحدهای درسی بین دانشجویان و دانشکده‌های تربیت‌بدنی کشور هستیم. در رشته تربیت‌بدنی نحوه برگزاری درس کارورزی بدین‌صورت است که دانشجو را به یکی از مدارس شهر مربوط معرفی می‌کنند و وی باید در کنار یک معلم تربیت‌بدنی که مشخص نیست تحصیلات مرتبط دارد یا خیر، به کسب دانش و تجربه بپردازد؛ بنابراین، برنامه‌ریزی برای پربارکردن درس کارورزی با هدف افزایش صلاحیت‌های حرفه‌ای دانشجویان با توجه به علایق و مهارت‌های متفاوت آن‌ها ضروری به نظر می‌رسد. در عوامل تحصیلی، داشتن آموزش‌های مرتبط در زمینه خلاقیت و نوآوری، متناسب‌بودن برنامه آموزش دوره تحصیلی با نیاز بازار کار و جامعه، افزایش گرایش‌های رشته تربیت‌بدنی، داشتن تحصیلات مرتبط هنگام ورود به رشته تربیت‌بدنی و ارائه دروس در زمینه مدیریت کسب‌وکار در ورزش، به‌عنوان عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی بیان شدند. این یافته‌ها با یافته‌های پژوهش‌های جعفرزاده (۱۳۸۴)، شرفیان (۱۳۸۷)، آیدیس وون (۲۰۰۷)، وینست و فارلو (۲۰۰۸)، راتن (۲۰۱۰) و آنگر و همکاران (۲۰۱۱) هم‌خوانی دارند. در حوزه تربیت‌بدنی و ورزش، هیچ مرکز یا سازمان خاصی وجود ندارد که به بررسی نظام پذیرش، تناسب دروس با نیازهای جامعه، کارآفرینی در ورزش و غیره بپردازد. راه‌اندازی انجمن علمی کارآفرینی در پژوهشکده تربیت‌بدنی یکی از اقداماتی است که می‌تواند در این زمینه راه‌گشا باشد. همچنین، رشته تربیت‌بدنی از جمله رشته‌های دانشگاهی است که از تمامی دانش‌آموختگان با رشته‌های دبیرستانی مختلف (انسانی، تجربی، ریاضی و غیره) دانشجو می‌پذیرد. این درحالی است که هیچ‌گونه نظامی برای سوق‌دادن دانشجویان به گرایش‌های مختلف این رشته (مدیریت ورزشی، فیزیولوژی ورزشی، رفتار حرکتی و غیره) وجود ندارد. قانونمندکردن و سوق‌دادن دانشجویان به گرایش‌های رشته تربیت‌بدنی براساس رشته دبیرستانی دانشجویان می‌تواند در زمینه توانمندسازی بیشتر آن‌ها برای کارآفرینی مؤثر باشد.

در عوامل مدیریتی، برنامه‌ریزی دقیق و علمی برای توسعه اشتغال ورزشی کشور، طراحی نظام جامع شناسایی، جذب و نگهداری نیروهای متخصص ورزشی کشور، توجه مسئولان به جایگاه ورزش به‌عنوان پتانسیل قوی برای اشتغال، ارائه بهترین خدمات به مشتریان، مهارت‌های انگیزشی و مهارت‌های ارتباطی و هماهنگی به‌عنوان عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی بیان شدند. این یافته‌ها با یافته‌های مطالعه جعفرزاده (۱۳۸۴) از لحاظ رتبه‌بندی همسو نیست. وی عوامل مدیریتی را به‌عنوان دومین عامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان دانشگاه تهران بیان کرد. همچنین، یافته‌های پژوهش حاضر با مطالعه بورگس (۲۰۰۰) کاملاً هم‌خوانی دارد. دانشجویان یا دانش‌آموختگانی وجود دارند که دارای ایده‌های نو در زمینه مسائل مختلف هستند؛ اما برای به‌بارنشستن ایده‌های آن‌ها، به‌درستی اطلاع‌رسانی نمی‌شود. بسیاری از دانشجویان با مراکز کارآفرینی، پارک‌های رشد و فناوری و سایر مراکز مرتبط آشنایی کافی ندارند. درحالی‌که این مراکز در برخی از دانشگاه‌ها کاملاً فعال و در برخی دیگر منفعل هستند. به‌عبارت‌دیگر، تفاوت توانایی‌های مدیران این مرکز است که منجر به تفاوت کیفیت کاری آن‌ها شده است؛ نه برنامه‌های کاری منسجمی که همه این دانشگاه‌ها را وادار به حرکت و پویایی می‌کنند؛ براین‌اساس، ضرورت برنامه‌ریزی جامع برای هدایت و تحریک این مراکز ضروری به‌نظر می‌رسد. در عوامل جمعیت‌شناختی، تجربه قبلی شغل کارآفرین، امکانات مالی خانواده، محیط مناسب در فرایند رشد شخصیتی، شرایط کودکی، تحصیلات فرد کارآفرین، آشنایی اعضای هیئت‌علمی دانشکده با فرایند کسب‌وکار در ورزش، تحصیلات والدین و همسر و تجربیات کاری همسر و والدین به‌عنوان عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان رشته تربیت‌بدنی بیان شدند. این یافته‌ها با یافته‌های مطالعات جعفرزاده (۱۳۸۴)، آیدیس وون (۲۰۰۷) و کالوم بایر و ماسلت (۲۰۰۸) کاملاً هم‌خوانی دارد. نبود آگاهی کافی از مبحث کارآفرینی فقط محدود به دانشجویان نمی‌شود. متأسفانه این موضوع شامل اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها نیز می‌شود. در پنج سال اخیر، شاهد انجام پژوهش‌هایی هستیم که به رویکرد تدریس کارآفرینان و تربیت دانشجویان کارآفرین توجه زیادی داشته‌اند. این موضوع نشان‌دهنده اهمیت است که نظام‌های آموزش به مبحث کارآفرینی دارند؛ بنابراین، پیشنهاد برگزاری کارگاه‌ها و کلاس‌های آموزشی برای ارتقای سطح آگاهی اعضای هیئت‌علمی نسبت به کارآفرینی می‌تواند در برطرف کردن نبود یا کمبود آگاهی آنان در زمینه کارآفرینی مؤثر باشد. در مجموع، در مقایسه با پژوهش‌های قبلی انجام‌شده در این زمینه می‌توان گفت بیشتر پژوهش‌ها گستره محدودی از عوامل را شناسایی و تحلیل کرده‌اند و دسته‌بندی دقیقی در مورد عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان رشته تربیت‌بدنی انجام نشده است. در این پژوهش سعی شد با شناسایی

بیشتر عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان رشته تربیت‌بدنی، دسته‌بندی قابل‌قبولی ارائه شود که این مورد، از ویژگی‌های منحصر به فرد پژوهش حاضر است.

با توجه به بررسی‌های انجام‌شده و مباحث مطرح‌شده، موارد زیر به‌عنوان راهکار و همچنین، به‌عنوان یک چهارچوب بنیادی برای تدوین طرح جامع اشتغال دانش‌آموختگان رشته تربیت‌بدنی و علوم ورزشی ارائه می‌شوند:

- ایجاد یا تعیین نهاد متولی پیگیری اشتغال دانش‌آموختگان رشته تربیت‌بدنی؛
- تقویت ارتباط دانشکده‌های تربیت‌بدنی با بخش‌های مختلف اجرایی و اقتصادی کشور؛
- تعریف مشاغل جدید در حوزه تربیت‌بدنی و ورزش، شرح شغل و شرایط احراز با ایجاد الزامات قانونی در راستای به‌کارگیری دانش‌آموختگان این رشته به‌جای بهره‌گیری از افراد غیرمتخصص در ورزش؛
- ایجاد یک نظام صنفی ورزشی قدرتمند برای فعالیت نظام‌یافته متخصصان این رشته همانند نظام مهندسی و نظام پزشکی؛
- ایجاد شبکه‌های اطلاع‌رسانی بازارکار حوزه ورزش در دانشگاه‌ها؛
- جلوگیری از ورود افراد غیرمتخصص به ورزش به‌خصوص در بخش‌های مدیریتی؛
- پیشگیری از حضور شاغلان چندپیشه در ورزش؛
- ارتقای کمی و کیفی ساعت درس تربیت‌بدنی در آموزش و پرورش؛
- ارائه درس کارآفرینی؛
- برگزاری همایش‌ها و سمینارهای شغلی؛
- تعریف نقش هدایت‌توانمندی‌های حرفه‌ای و شغل‌یابی دانشجویان برای اساتید دانشگاه؛
- تغییر در فرهنگ انتظار و آگذاری شغل از سوی دولت به دانش‌آموختگان به کارآفرینی و ایجاد شغل برای خود و دیگران؛
- تبدیل ارتباط و نقش غیرمستقیم دانشکده‌ها و گروه‌های آموزشی تربیت‌بدنی به نقش مستقیم آن در اشتغال‌زایی؛
- حضور پررنگ‌تر اساتید دانشگاهی رشته تربیت‌بدنی در رسانه ملی با هدف تقویت محتوای برنامه‌های تولیدی ورزش؛
- فعال کردن سایر نهادها از جمله شهرداری‌ها به‌عنوان یک نهاد غیردولتی در زمینه ورزش؛
- برگزاری رویدادهای بین‌المللی ورزشی؛

- تلاش برای شناساندن هرچه بیشتر جایگاه ورزش به عنوان یک پتانسیل قوی فرصت‌های شغلی و مزیت نسبی آن در اشتغال‌زایی در قیاس با سایر بخش‌ها در دید سیاست‌گذاران کلان کشور؛
- هماهنگی سرفصل دروس دانشگاهی با زمینه‌های کاربردی رشته تربیت‌بدنی و نیاز جامعه در این خصوص؛
- سپردن امور مرتبط با ورزش به بخش خصوصی در یک فضای رقابتی سالم و همراه با مشوق‌های لازم؛
- تصویب قوانین و آیین‌نامه‌هایی برای حمایت از حقوق مادی و معنوی بخش خصوصی و کارآفرینان ورزشی.
- شایان ذکر است با توجه به تعدد عوامل مؤثر در اشتغال دانش‌آموختگان، باید برای حل این معضل از همه سازمان‌های مرتبط برای تهیه و اجرای یک طرح جامع و فراگیر استفاده شود. آنچه در تدوین طرح یادشده باید مدنظر قرار گیرد، توجه به عوامل اصلی مؤثر در اشتغال دانش‌آموختگان و مسئولیت‌دادن به سازمان‌های مرتبط با آن است.

منابع

1. Aidis, R., & van Praag, M. (2007). Illegal entrepreneurship experience: Does it make a difference for business performance and motivation? *Journal of Business Venturing*, 22(2), 283-310.
2. Azizi, M. (2003). A Study and Comparison of Entrepreneurship Enrichment Fields among Students at Shahid Beheshti University, Research Design, Tehran, Shahid Beheshti University. (Persian).
3. Borgese, A. (2007). Standards in sports entrepreneurship education. (Unpublished doctoral dissertation). United States Sports Academy.
4. Bradley, S. V., Wiklund, J., & Shepherd, D. A. (2011). Swinging a double-edged sword: The effect of slack on entrepreneurial management and growth, *Journal of Business Venturing*, 26, 537-54.
5. Imani, M. (2005). Investigating the Role of Universities in Preparing Entrepreneurial Graduates to Provide Appropriate Patterns (Ph.D.), Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran. (Persian).
6. Jafarzadeh, M. (2005). Designing a Process Model for Entrepreneurial Perspectives for Physical Education Graduates. (Ph.D. Thesis). University of Tehran, Iran. (Persian)
7. Lee, L., Wong, P. K., Foo, M. D., & Aegean, L. (2011). Entrepreneurial intentions: The influence of organizational and individual factors. *Journal of Business Venturing*, 26, 124-36.
8. Mondalizadeh, Z., & Honari, H. (2000). Investigating Factors Affecting Entrepreneurship in Sport; as an Interdisciplinary Field. *Interdisciplinary Studies Quarterly*, 2(2), 113-36.

9. Okello-Obura, C., Minishi-Majanja, M. K., Cloete, L., & Ikoja-Odongo, J. R. (2008). Business activities and information needs of SMEs in northern Uganda: Prerequisites for an information system. *Library Management*, 29(4/5), 367-91
10. Oliver, S., & Reddy Kandadi, K. (2006). How to develop knowledge culture in organizations? A multiple case study of large distributed organizations. *Journal of knowledge management*, 10(4), 6-24.
11. Ratten, V. (2010). Sport-based entrepreneurship: Towards a new theory of entrepreneurship and sport management. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 7(1), 57-69.
12. Schwarz, E., & Hunter, J. (2008). *Advanced theory and practice in sport marketing*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
13. Sharifian, I. (2009). *Designing a Process Pattern for Entrepreneurship Motivation for Physical Education Students*. (Ph.D. Thesis). Tarbiat Modares University, Tehran, Iran. (Persian)
14. Tojjari, F., Khodayari, A. (2006). Study on Entrepreneurship Preparedness in Education: An Analysis of the Basis of Measuring the Size of Entrepreneurship in Sport (ERI). *Research in Sport Sciences*. Spring 2006: 4(10). (Persian)
15. Tran, K. (2008). Action sports firms march fashion forward. *Women's Wear Daily*, 195(53).
16. Unger, J. M., Rauch, A., Frese, M., & Rosenbusch, N. (2011). Human capital and entrepreneurial success: A meta-analytic review. *Journal of Business Venturing*, 26, 341-58.
17. Vincett, P. S., & Farlow, S. (2008). Start-a-Business: An experiment in education through entrepreneurship. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 15(2), 274-88.

استناد به مقاله

نصیرزاده، عبدالمهدی، فراهانی، ابوالفضل، طالب و وطن دوست، مریم. (۱۳۹۷). تحلیل و بررسی عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی کشور. *مطالعات مدیریت ورزشی*، ۱۰(۴۷)، ۱۳۱-۵۲. شناسه دیجیتال: 10.22089/smrj.2018.1099

Nasirzadeh. A.A., Farahani. A., & Vatan Doust. M. (2018). Investigating and Analyzing Effective Factors on Entrepreneurship of Iranian Physical Education Graduates. *Sport Management Studies*, 10(47), 131-52. (Persian). Doi: 10.22089/smrj.2018.1099

Investigating and Analyzing Effective Factors on Entrepreneurship of Iranian Physical Education Graduates

A.A. Nasir Zadeh¹, A. Farahani², M. Vatan Doust³

1. Assistant Professor of Sport Management, University of Payame Noor*
2. Professor of Sport Management, University of Payame Noor
3. Assistant Professor of Sport Physiology, University of Payame Noor

---

Abstract

Employment issue is an important national challenge, especially among university graduates, in the upcoming decade. Therefore, identifying and developing characteristics related to entrepreneurship has a considerable importance, especially among physical education graduates. The main goal of the present study was to identify effective factors on entrepreneurship of physical education graduates. This descriptive-analysis study was of exploratory type which was done as a field research. The statistical population included 11 faculties of physical education in Iran from 2003 to 2008, the number of which was 4235 people. According to the statistical estimation, the sample size was obtained as 200. The validity of the questionnaire was confirmed spontaneously. Since the mentioned questionnaire was provided based on the identified factors affecting entrepreneurial of physical education graduates in Iran, the validity of the questionnaire was confirmed spontaneously. Thus, in this study, similar investigations were examined and views of experts were used by Delphi method in order to identify the factors which affect entrepreneurship of physical education graduates in six psychological, demographic, educational, administrative, environmental and professional competence dimensions. Using statistical methods, the effectiveness of these factors was confirmed and, finally, some suggestions were presented according to the performed analyses.

Keywords: Entrepreneurship, Entrepreneur, Physical Education Graduate

---

---

* Corresponding Author

Email: Mehdi.nasirzade@gmail.com